

SOĞUK SAVAŞ SONRASI KOSOVA SORUNU (1989-2000)

3. Baskı

Prof. Dr. Hüseyin EMİROĞLU

© Copyright 2021

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-7354-30-1

Kitap Adı

Soğuk Savaş Sonrası Kosova Sorunu (1989-2000)

Yazar

Prof. Dr. Hüseyin EMİROĞLU

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

HIS037070

DOI

10.37609/akya.812

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

Ön Söz

Balkan yarımadası, coğrafi açıdan çok önemli bir geçiş bölgesi olması ve güçlü deniz bağlantısı nedeniyle, Avrasya eksenli tüm büyük siyasal güç merkezleri tarafından hâkimiyet altına alınma mücadelesine tanık olunan bir bölgedir. Bölgeyi hâkimiyeti altında tutan merkezi imparatorlukların zayıflaması ve dağılması süreci, merkezkaç siyasal yapılar arasında çok çatışmacı ilişkilerin başlamasına yol açmaktadır. Bu süreç sonucunda çoğu zaman merkezkaç siyasal yapılardan bir tanesi, benzer siyasal hedefler taşıyan diğer merkezkaç unsurları hâkimiyeti altına alarak merkezi inşa etmektedir. Bu dönem, uluslararası politik ilişkilerde çatışma dinamiğinin çok yüksek olduğu bir safhanın geride kalması anlamına gelmektedir. Bölgede büyük bir merkezi siyasal yapının inşası sonucu, (Balkanlar eksenli) uluslararası politik ilişkilerde istikrarlı bir döneme girilmektedir. Ancak bu süreçler boyunca merkez-merkezkaç güçler arasında sürmekte olan güç mücadelesi ekseninde yaşanan olaylar halkların tarihsel belleğinde çok derin izler bırakmaktadır. Dünya siyasal sisteminde yaşanan çok köklü dönemsel değişim ve dönüşümler, uluslararası politika alanında çatışmacı dinamikleri gün yüzüne çıkarabilmektedir. Halkların tarihsel belleğindeki negatif imajlar, çatışmacı uluslararası politika ortamını besleyecek çok güçlü argümanlar sunabilmektedir.

Soğuk Savaş sonrası Balkanlar bölgesi, uluslararası politikanın gündemini 11 yıl boyunca (1989-2000) yaşanan şiddet ve savaş olayları/gelişmeleri ile meşgul etmiştir. Yugoslavya'nın dağılması süreci, bir yandan federatif yapıdan bağımsızlığını ilan eden cumhuriyetler, diğer yandan Kosova gibi özerk bölgelerin bağımsızlık isteğini öne çıkartmıştır. Sırbistan siyasal seçkinlerinin, ülkelerini merkeze alarak inşa etmeye çalıştıkları yeni siyasal yapının kurgulanması ve gerçekleştirilmesi için üretilen dış politika yönelimleri ise askeri kuvvet kullanımını önceleyen bir nitelik taşımaktadır. Bu tarz bir dış politika yöneliminin, Balkanlar eksenli uluslararası politika ilişkilerinde çatışma dinamiğini arttıracak, bölgesel ve küresel dengeleri derinlemesine sarsacağı açıktır.

Bu çalışma, bölgesel ve küresel dengeleri etkileme noktasında Balkanlar bölgesinin ‘yayılma’ potansiyeli en büyük sorunu olarak nitelenebilecek ‘Kosova Sorunu’nu; sorunun uluslararası politikada çatışma dinamiğini arttırmasının tarihsel ve dönemsel sebeplerini derinlemesine inceleyen çözümlemeci bir çabanın ürünüdür. Soğuk Savaş sonrası Yugoslavya’nın dağılması süreciyle ilgili çok sayıda akademik çalışma yapılmıştır. Elinizdeki çalışma, belki biraz iddialı bir ifade olabilir ancak Soğuk Savaş sonrası Balkan yarımadası eksenli yaşanan çatışmaların kökenine dair oldukça kapsamlı bir uluslararası politika çözümlemesidir. Bu noktada Balkan çalışmaları konusunda önemli bir boşluğu dolduracağını düşünüyorum. Bu alandaki akademik çalışmaların artması sürecine kendi ölçğinde bir katkı sağlaması yazar açısından ayrıca sevindirici bir husustur.

Bu çalışmanın hazırlanmasına, Kırıkkale Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde 2001 yılından bu yana vermekte olduğum Uluslararası İlişkilerde Balkanlar Dersi çerçevesinde yürüttüğüm çalışmaların çok büyük katkısı olmuştur. Bunun dışında bu tarz bir çalışmanın ortaya konulması çok uzun ve sabırlı bir çalışma sürecini içermektedir. Bu noktada lisans eğitimim süresince ve sonrasında her konuda yardımlarını arkamda hissettiğim sevgili anne ve babama; lisans eğitiminin sonunda bizleri akademik çalışma alanına yönlendiren değerli hocam Prof. Dr. Tayyar Arı’ya; İstanbul Üniversitesindeki yüksek lisans ve doktora çalışmaları esnasında gerek akademik bilgi birikiminin artmasında ve gerekse çalışmalarımı yürütmekte çok büyük katkılarını gördüğüm Prof. Dr. Faruk Sönmezoğlu ve Prof. Dr. Toktamış Ateşe teşekkürü bir borç bilirim. Bu çalışmamın hazırlığını yürüttüğüm beş yıl boyunca, her türlü yardım ve desteğini arkamda hissettiğim eşime, çalışmalarım esnasında beni rahatsız etmemeye çalışan çocuklarıma da minnettarlığımı ve teşekkürlerimi sunuyorum. Tabii ki çalışmanın bütün eksik ve kusurları şahsıma aittir.

Kısaltmalar

AB:	Avrupa Birliği
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
AGİT:	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AGİT KİM:	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Kosova İnceleme Komisyonu
BK:	Bali Kombetar
bkz.:	Bakınız
BM:	Birleşmiş Milletler
CIA:	Central Intelligence Agency/Merkezi İstihbarat Ajansı
COM-KFOR:	Commander Kosovo Force/Kosova Kuvveti Komutanı
DB:	World Bank/Dünya Bankası
fk.:	Fıkra
FRY:	Former Republic of Yugoslavia/Eski Yugoslav Cumhuriyeti
GDH/OTPOR:	Gençlik Direniş Hareketi
IMF:	International Monetary Fund/Uluslararası Para Fonu
IMRO:	Devrimci Makedonyalılar Örgütü
JIC:	Joint Implementation Commission/Ortak Tamamlama Komisyonu
KDL/UÇK:	Kosovo Liberation Army/Kosova Kurtuluş Ordusu
KDİ/KDL:	Kosova Demokratik İttifakı/Kosova Demokratik Ligi
KFOR:	Kosovo Force/Kosovo Kuvveti
KGK:	Kosovo Geçici Konseyi
KYDL:	Kosova'nın Yeni Demokratik Ligi
MC:	Milletler Cemiyeti
md.:	Madde
NATO:	North Atlantic Treaty Organization
NGO:	Non-Governmental Organization/Hükümetdışı Örgütler

PROFOR:	Protection Force/Koruma Kuvveti
SFOR:	Stabilization Force
SKO/WASP:	Sırp Kurtuluş Ordusu
SRS/SRP:	Serbian Radical Party/Sırp Radikal Partisi
SRT:	Sırp Radyo-Televizyonu
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
UAD:	Uluslararası Adalet Divanı
UADS:	Uluslararası Adalet Divanı Statüsü
UKH:	Ulusal Kurtuluş Hareketi
UN:	United Nations
UNHCR:	United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF:	United Nations International Children's Fund
UNMIK:	United Nations Mission in Kosovo
YD:	Yeni Demokrasi
İHHÖ/HRW:	İnsan Hakları İzleme örgütü/Human Rights Watch

İÇİNDEKİLER

Ön Söz	iii
Kısaltmalar	v
Giriş	1
Tarihsel Süreç Boyunca Kosova (Sorunu) ve Teorik Bir Yaklaşım	5
Kosova Sorununun Tarihsel Arkaplanına Teorik Bir Yaklaşım:	
İbn Haldun'un Mülk Teorisi	7
İbn Haldun'un Mülk Teorisi Çerçevesinde Balkan Yarımadasında Yaşanan	
Merkezileşme ve Güç Mücadelesi	18
Tarihsel Süreç İçerisinde Kosova'nın Coğrafi - Demografik - İdari Yapısı.....	51
Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Kosova Bölgesinin Uluslararası Barış	
ve Güvenliğe Yönelik Tehdit İçeren Bir Soruna Dönüşmesi Süreci	79
Tarihsel Dinamikleriyle Birlikte Soğuk Savaş Sonrası Kosova Sorunu.....	79
AB ve ABD'nin Kosova Sorunu Karşısındaki Tutum ve Yaklaşımları.....	93
Kosova Sorunu Karşısında Bölgesel Güçlerin Tutum ve Yaklaşımları	101
Bağlantı Grubu'nun Kosova Sorununun Çözümüne Yönelik Çabaları	109
Belgrad Yönetiminin ve Kosovalı Arnavutların Kosova Sorununa Yönelik	
Farklı Algı ve Çözümleri	114
Kosova Bölgesinde Ilımlı Liderlik Kavramının Aşınması ve Şiddetin	
Toplumsallaşması Süreci.....	117
Kosova'da Karşılıklı Tırmanan Şiddet ve Uluslararası Toplumun Artan İlgişi..	121

Sırbistan'ın Kosovalı Arnavutlara Yönelik Askeri Kuvvet Kullanımı ve Kosova Kurtuluş Ordusu'nun (UÇK) Kosova Sorununun Temel Aktörlerinden Biri Olarak Tanınması.....	124
Sırbistan'ın Kosova Bölgesine Yönelik Stratejik Hesapları Çerçevesinde Uyguladığı Şiddet ve Uluslararası Toplumun Tepkisi.....	128
Uluslararası Toplumun Kosova Sorunu Karşısında Farklı Tutum-Yaklaşımları, Nedenleri ve Taraflara Etkisi	132
Uluslararası Toplumdaki Farklı Tutum - Yaklaşımların Sonuçları.....	140
Kosova Sorununun Çözümüne Yönelik Artan Diplomasi Trafiği ve Taraflarca Atılan Stratejik Adımlar/Sorunlar	146
Sırbistan Yönetiminin Kosova Sorununa Yönelik Geliştirmeye Çalıştığı Diplomasi/Şiddet Eksenli Strateji ve Yolaçtığı Sonuçlar	153
Sırbistan'ın Şiddet Eksenli Politikasına Uluslararası Toplumun Tepkisi ve Meydana Gelen Gelişmeler	159
Kosova Sorununa Müzakereler Yoluyla Çözüm Arayışı: Birinci Tur Rambouillet Müzakereleri ve Çözumsuzlük	161
İkinci Tur Rambouillet Müzakereleri ve Rambouillet Anlaşması.....	168

Uluslararası Toplumun Kosova Sorunu Karşısında Ortaya Koyduğu Yaklaşım ve Davranışlar173

Uluslararası Toplumun Kosova Sorununun Çözümüne Yönelik Öne Çıkardığı Dış Politika Aracı: Askeri Kuvvet Kullanımı.....	173
NATO'nun Yugoslavya'ya Karşı Askeri Kuvvet Kullanımına Yönelik Tepkiler.....	180
NATO Hava Kampanyasının Yönelindiği Hedefler ve Stratejik Amaçlar.....	183
NATO Hava Kampanyasının Miloseviç Yönetimine Sunduğu Tarihsel Fırsatlar ve Yolaçması Olası Sonuçlar.....	184
ABD ve AB Ülkelerinin NATO Hava Kampanyasının Sürdürülmesine Yönelik Kararlı Tutumları ve Tepkiler	188
NATO Hava Kampanyası Süresince Yaşanan Aksaklıklar	190
NATO Hava Kampanyasının İlk Aşamasında Sağlanan Başarılar	193
NATO Hava Kampanyasının İlk Aşamasında Kosova'da UÇK'nın Faliyetleri ...	195
ABD Askerlerinin Esir Edilmesi.....	196
NATO Hava Kampanyasının İlk Aşamasında Yaşanan Diplomatik Gelişmeler ..	197

NATO Zirvesi-Kara Askerlerinin Kullanımı Konusunda Tartışma - Blair'in Chicago Konuşması	201
Yugoslavya Üzerine Avrupa Birliği Petrol Ambargosu	204
NATO Hava Kampanyasının İlk Aşamasında Mültecilerin Durumu	206
Kaçan Arnavutlar Tarafından Saldırlara/Vahşete Dair Açıklamalar	212
NATO Hava Kampanyasının Karadağ İç Siyasal Sisteminde Yol Açtığı Gelişmeler	214
NATO Hava Kampanyasının Yugoslavya'nın İç Siyasal Sisteminde Yol Açtığı Gelişmeler	215
Mayıs 1999 Boyunca Yugoslavya'ya Karşı Devam Eden NATO Hava Saldırıları Sürecinde Meydana Gelen Gelişmeler ve NATO Hava Kampanyasındaki Sorunlar	217
Çin Büyükelçiliği'ne NATO Saldırısı ve Tepkiler	221
Çin Büyükelçiliği'ne Yönelik Füze Saldırısına Yönelik Tepkilere Karşın NATO Hava Saldırılarının Sürdürülmesindeki Kararlılık ve Etkileri	225
Sırbistan'da Savaş Karşıtı Gösterilere Ait Raporlar	227
NATO Saldırılarının Sürdüğü Mayıs 1999 İtibariyle UÇK'nın Faaliyetleri	228
ABD Askerlerinin Serbest Bırakılması	229
Bulgaristan'ın NATO'nun Hava Sahasını Kullanmasını Onaylaması	230
Mayıs 1999 İçerisinde Meydana Gelen Diplomatik Gelişmeler	230
Savaş Suçları Konusunda Milosevic'in Suçlanması	240
NATO Hava Kampanyasının İkinci Ayında Mültecilerin Durumu	242

Kosova Sorununun Çözümüne Doğru: Askeri Kuvvet Kullanımından Siyasi Müzakerelere

Yugoslavya Kuvvetlerinin Kosova'dan Geri Çekilmesi ve NATO Hava Kampanyasının Sona Erdirilmesi	245
Yugoslavya'nın Barış Planını Kabulü	246
Yugoslavya ve NATO Arasında Askeri Teknik Anlaşması'nın İmzalanması ...	250
Yugoslavya ve NATO Arasında İmzalanan Askeri Teknik Anlaşması'nın Değerlendirilmesi	251
Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi Kararı	252

Yugoslavya Devlet Başkanı Slobodan Milosevic'in 10 Haziran 1999 Tarihinde Yapmış Olduğu Ulusa Sesleniş Konuşmasının Değerlendirilmesi .	258
Rusların Kosova'ya Girişleri ve Yol Açtığı Sorunlar, KFOR Askerlerinin Konuşlandırılması ve Yugoslavya Kuvvetlerinin Geri Çekilmesi	263
Kosova'dan Sırp'ların Kaçışı ve Etnik Arnavut Mülteciler'in Geri Dönüşü....	267
NATO'nun UÇK'nın Silahtan Arındırılması ve Dönüştürülmesi Sorumluluğu ...	270
UÇK Tarafından Silahsızlanma ve Silahtan Arındırmanın Üstlenilmesi Anlaşmasının Değerlendirilmesi	272
Savaş Suçlarının Soruşturulması	274
NATO'nun Kosova Sorunu Çerçevesinde Çatışmada Geline N Noktayı Değerlendirmesi	275
Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi'ne Yugoslavya'nın Yaptığı Başvurunun Reddedilmesi	277
14 Haziran 1999 Sonrasında Yugoslavya'da Yaşanan İç Siyasal Gelişmeler	278
Yugoslavya'nın İç Siyasal Sisteminde Yaşanan Gelişmeler	280
Kosova'da BM Geçici Yönetim Misyonunun (UNMIK) Yapılandırılması	280
Kosova Geçici Konseyi'nin Toplanması-Etnik Arnavut Toplum İçindeki Bölünmeler	282
Yugoslav Askerlerinin Kosova'yı Tahliye Etmesi Sonrasında Mültecilerin Durumu ve Uğradıkları Zararların Değerlendirilmesi	283
Yugoslavya Askerlerinin Tahliyesinden Sonra Sırp'lara Yönelik Şiddet Eylemleri	286
Kosova'nın Rehabilitasyonu İçin Düzenlenen Bağış Konferansı	289
Kosova Sorununu Ele Almak Üzere Düzenlenen Balkan Zirvesi	290
Sırbistan'da Milosevic Karşıtı Gösterilerin Yaygınlaşması	293
NATO Hava Kampanyası'nın Sona Erdirilmesinden Sonra Yaşanan Gelişmeler ve BM Barış Koruma Kuvveti'nin Faaliyetleri	295
İbrahim Rugova'nın Kosova Geçici Konseyi ile İşbirliği Yapması	299
Yugoslavya'nın İç Siyasal Atmosferinde Milosevic'e Karşı Süren Muhalefet ve Sonuçları	300
Kosova Barışı Koruma Harekâtında Yaşanan Gelişmeler	304

UÇK'nın Sivil Bir Güce Dönüşmesi Çabası ve Sorunlar	307
NATO'ya Yönelik Eleştiriler ve Kosova'daki NATO Askerleri Komutanı General Sir Michael Jakson'a Yönelik İtaatsizlik Suçlamaları	307
Kosova'nın Yeniden Yapılandırılması Toplantısı	308
Milosevic'e Karşı Muhalefet ve Sırbistan'daki Ekonomik Kriz	309
KFOR'un Varlığına Karşın Yugoslavya'da Süren Etnik Şiddet ve Meydana Gelen Önemli Gelişmeler	315
Kosova Konusunda Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Raporu (6 Aralık 1999)	320
2000 Yılında Yugoslavya ve Kosova'da Meydana Gelen Gelişmeler	324
Balkan Ülkeleri Zirvesi	324
Yugoslav Siyasal Sisteminde Yaşanan Gelişmeler	325
Şubat 2000'de Kosova'da Tırmanan Şiddet ve Sonuçları	328
Yugoslavya İç Siyasal Sisteminde Yaşanan Gelişmeler	331
Sırlar ve NATO Askerleri Arasındaki Çatışmalar	333
Milosevic Rejimine Karşı Büyüyen Muhalefet ve Mayıs 2000'de Meydana Gelen Gelişmeler	337
Milosevic'e Karşı Yöneltilen Savaş Suçları Suçlamalarının İktidarına Yönelttiği Tehdit	339
Kosova'da İlk Serbest Seçimler İçin Çağrı	340
Yugoslavya'da Başkanlık, Federal ve Yasama Meclisi Seçimleri	341
Bir Devrin Sonu: Milosevic'in Devrilmesi	344
Yugoslavya'da Yeni Geçici Hükümetin Kurulması ve Yugoslavya'nın Yeniden BM Üyeliğine Kabulü	349
Kosova'da Artan Etnik Şiddet	352
Sırbistan'da Yasama Seçimleri ve Meydana Gelen Gelişmeler	355
Sonuç	359
Kaynaklar	367
Özgeçmiş	379